

Томков О.М.

Академія Державної пенітенціарної служби

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Стаття присвячена висвітленню поняття і сутності «інформації» як основного критерію інформаційно-аналітичного забезпечення під час протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю. Досліджено та запропоновано погляди науковців щодо визначення понять «інформація», «інформаційне забезпечення», «інформаційно-аналітичне забезпечення». Визначено підходи для виявлення оперативно-розшукової інформації під час протидії незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю. Зазначено, що за допомогою інформаційно-аналітичного забезпечення здійснюється зростання ефективності протидії злочинності; підвищується рівень оперативної обізнаності працівників оперативних підрозділів, які здійснюють профілактику та виявлення кримінальних правопорушень; встановлюється взаємодія між підрозділами НПУ; покращується профілактична робота з особами, які перебувають на обліках в НПУ тощо. Доведено, що особливістю створення, накопичення та використання обліків вбачає наявність у їх архівах специфічної інформації, яка має дані про об'єкти, що дозволяють їх ідентифікувати, встановити причетність до злочинної діяльності в минулому. Досліджено, що правильно організоване інформаційно-аналітичного забезпечення сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, зокрема в діяльності оперативних підрозділів НПУ під час протидії незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю. Здійснено поділ оперативно-розшукової інформації, яка є в структурі інформаційно-аналітичного забезпечення оперативних підрозділів, за показниками новизни і циклічності надходження.

Проаналізовано практичну роботу оперативних підрозділів Національної поліції України та досліджено наукову літературу. На основі таких досліджень пропонується класифікація інформації, отриманої під час здійснення протидії оперативними підрозділами Національної поліції України кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю.

Ключові слова: зброя, інформаційно-аналітичне забезпечення, інформація, кримінальне правопорушення, організована злочинність, протидія.

Постановка проблеми. У теперішній теорії оперативно-розшукової діяльності до протидії кримінальним правопорушенням можна віднести планування оперативно-розшукової діяльності, інформаційно-аналітичне забезпечення, аналіз та оцінку оперативної обстановки, взаємодію в оперативно-розшуковій діяльності, нагляд та контроль за оперативно-розшуковою діяльністю, фінансове забезпечення оперативно-розшукової діяльності [1, с. 429]. Організація ОРД оперативних підрозділів НПУ неподільно поєднана з інформацією, яка є предметом, знаряддям та результатом цієї діяльності [2, с. 62]. Система, завдячуючи інформаційним процесам, може проводити належну взаємодію з навколишніми

ситуаціями, здійснювати координацію відносин власних компонентів, визначати їх рух до наперед встановленої мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі питання інформаційно-аналітичного забезпечення роботи оперативних підрозділів досліджували такі науковці: В. Василичук, А. Вилков, О. Бандура, В. Журавльов А. Іщенко, І. Козаченко, В. Колпаков, Я. Контрат'єв, О. Користін, Є. Лук'янчиков, А. Мовчан, Д. Никифорчук, Ю. Орлов, В. Ортинський, М. Погорецький, В. Регульський, Л. Скалозуб, М. Стрельбицький, М. Швець та інші вчені, які є представниками різних галузей правової науки. На даний час, коли ведеться боротьба зі злочинністю різними

шляхами, найбільш ефективним є здійснення оперативно-розшукової діяльності, а саме комплексу гласних і негласних розвідувальних, пошукових та контррозвідувальних заходів, що проводяться за допомогою оперативно-технічних засобів.

Постановка завдання – визначити поняття, сутність та мету «інформації» як основного критерію інформаційно-аналітичного забезпечення при протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю.

Виклад основного матеріалу. Інформація є основним критерієм інформаційно-аналітичного забезпечення, за відсутності якої планомірно і правильно здійснювати управлінський процес нереально [3, с. 45]. Закон України «Про інформацію» у ст. 1 визначає «інформацію» як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. За змістом інформація поділяється на такі види: інформація про фізичну особу; інформація довідково-енциклопедичного характеру; інформація про стан довкілля (екологічна інформація); інформація про товар (роботу, послугу); науково-технічна інформація; податкова інформація; правова інформація; статистична інформація; соціологічна інформація; інші види інформації [4].

В. Регульський під інформаційним забезпеченням ОРД розуміє циклічний процес пошуку, збирання, зберігання, переосмислення, опрацювання, видачі інформації та її використання для прийняття оперативно-тактичних та інших правоохоронних рішень, пов'язували його з вивченням й оцінкою оперативної обстановки, з ефективністю профілактичної роботи оперативних підрозділів, з оцінкою їх роботи щодо розкриття кримінальних правопорушень, розшуку осіб, що пропали безвісти тощо [5, с. 12]. М. Швець стверджує, що системою інформаційного забезпечення правоохоронних органів є комплекс взаємопов'язаних заходів, методів і засобів (соціально-політичних, науково-методичних, техніко-економічних й організаційно-правового характеру), що реалізують створення й функціонування технології процесів збирання, переробки, видачі (відображення), передачі, використання, а також зберігання інформації з метою здійснення ефективної діяльності правоохоронних органів у сфері охорони громадського порядку й боротьби зі злочинністю [6, с. 13]. А. Вилков вказує, що інформаційне забезпечення – це управлінська діяльність

ОВС щодо організації збирання, систематизації й направленою розповсюдженню комплексу відомостей, необхідних для успішної боротьби зі злочинністю [7, с. 154]. Я. Кондратьєв, розглядаючи інформаційне забезпечення діяльності оперативних підрозділів у сфері запобігання кримінальним правопорушенням, зазначав, що воно є специфічною системою державної діяльності, яка ґрунтується на нормативно-правових та організаційно-управлінських засадах, передбачає широке застосування технічних засобів і наукових методик пошуку, обробки, збору та зберігання інформації, що спрямована на створення умов для оптимального використання інформаційних даних і відомостей, необхідних для ефективного запобігання злочинам [8, с. 17]. В. Журавльов, дослідивши питання інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів з боротьби з організованою злочинністю, вказує, що це поняття є ширшим, ніж поняття оперативних обліків, і є засобом ОРД. Аналізуючи поняття інформаційно-аналітичного забезпечення в контексті досліджуваної проблеми, науковець відзначив важливість інформаційно-аналітичного забезпечення боротьби із урахуванням специфіки сучасної організованої злочинності, що диктує необхідність розробки та впровадження в практичну діяльність системи активної інформаційної розвідки [9, с. 14].

Для виявлення оперативно-розшукової інформації в теорії ОРД визначено різні підходи. Під час протидії незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю, до такої можна віднести: 1. Відомості, що описують оперативну обстановку, оперативно-розшукові та профілактичні заходи, психологічні риси та прикмети злочинців, способи вчинення кримінальних правопорушень, про обставини, що відіграють важливу роль у здійсненні оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій та їхньому плануванні, сприянні у кримінальному провадженні, а також проведенні оперативно-аналітичної роботи [10, с. 15]; 2. Відомості, які беруться до уваги на стадіях управління [11, с. 68]; 3. Дані про стан оперативно-розшукових засобів і сил, комплекс первинних даних про осіб, які причетні до підготовки кримінальних правопорушень, про умови, під час яких здійснюється робота Національної поліції у боротьбі із організованою злочинністю [12, с. 20]; 4. Відомості, які отримані законним шляхом оперативними підрозділами за допомогою гласних та негласних сил, заходів та засобів, які важливі для визначення

обставин вчинення кримінального правопорушення і викриття винних осіб [13, с. 14]; 5. Дані про оперативну обстановку в певному районі чи території, які включають відомості, які отримані від проведення спеціальних заходів по боротьбі із організованою злочинністю [14, с. 33–35].

Аналіз і синтез одержаної інформації створює підґрунтя діяльності людини. Зазвичай поняття «інформація» застосовують у значенні початкових відомостей, які люди передають письмово, усно або іншим способом (технічні засоби, умовні сигнали тощо) [15, с. 183]. За допомогою інформації можна досягти максимальної точності, визначеності під час прийняття рішень, здійснювати підготовку необхідних документів, узагальнювати досвід діяльності державних органів, організацій та установ. На нашу думку, пошук та оцінка інформації, її якісне використання є важливою ознакою управління.

Інформаційно-аналітичне забезпечення є необхідним елементом під час здійснення протидії оперативними підрозділами кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю. Правильно організоване інформаційно-аналітичне забезпечення сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, зокрема в діяльності оперативних підрозділів НПУ. Інформаційно-аналітичне забезпечення – це сукупність заходів зі збирання, обробки, класифікації, аналізу і реалізації інформації, яка потрібна оперативним підрозділам для якісного використання засобів, сил, форм і заходів з метою протидії злочинності [16, с. 26].

Важливо зазначити, що інформаційно-аналітичне забезпечення ОРД передбачає: підвищення рівня оперативної обізнаності працівників оперативних підрозділів, які здійснюють профілактику та виявлення кримінальних правопорушень; зростання ефективності протидії злочинності; встановлення взаємодії між підрозділами НПУ; покращення профілактичної роботи з особами, які перебувають на обліках в НПУ; впровадження контролю за оперативно-службовою діяльністю підрозділів НПУ; своєчасне вжиття заходів, спрямованих на попередження вчинення кримінальних правопорушень відповідним колом осіб; якість реагування на заяви та повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення. Особливістю створення, накопичення та використання обліків вбачає наявність у їх архівах специфічної інформації, яка відноситься даних про об'єкти, що дозволяють їх ідентифікувати, встановленню причетності до злочинної діяльності в минулому.

Оперативно-розшукову інформацію у структурі інформаційно-аналітичного забезпечення оперативних підрозділів за показниками новизни і циклічності надходження можна поділити на два види:

- первинна інформація, що має оперативний інтерес;
- інформація, яка накопичена, перевірена, оцінена після проведення оперативно-розшукових заходів і може використовуватись для боротьби зі злочинністю [17, с. 97].

На нашу думку, вказані вище види інформації, постійно взаємодіючи між собою, показують стадії інформаційно-аналітичного забезпечення ОРД оперативних підрозділів НПУ. Взявши це до уваги, під час протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю, працівники оперативних підрозділів в першу чергу працюють саме з первинною інформацією. Після здійснення перевірки такої інформації та надання більш конкретних завдань негласним джерелам стає відомою детальніша інформація, яка знову накопичується та перевіряється. Завдяки ефективній аналітичній роботі накопичується первинна інформація [18, с. 43]. Потім ця інформація допомагає під час здійснення ОРЗ, НСРД, після проведення яких появляється більш розширена інформація, яку також аналізують. Можна зробити висновок, що рух інформації в таких умовах є періодичним, тому частково поновляється після кожного періоду. Урахування на практиці необхідності постійного накопичення та аналізу інформації необхідно створити певні передумови ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення протидії підрозділів карного розшуку злочинам у сфері незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів.

Із власного дослідження практики роботи оперативних підрозділів НПУ та проаналізувавши наукову літературу, пропонуємо класифікувати інформацію, яка отримана під час здійснення протидії оперативними підрозділами НПУ кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю таким чином: 1. Залежно від середовища, яке вона розкриває: інформація, що описує об'єкти ОРД; інформація про заходи, сили і засоби, що застосовують оперативні підрозділи НПУ під час протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю, а також результати такого використання; 2. За рівнем аналізу та обробки:

початкова; проміжна; завершальна; 3. Залежно від того, звідки виникає інформація, вона може бути: зовнішньою (під час здійснення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій); внутрішньою (під час проведення аналітичної роботи); 4. За способом утворення: індивідуальна; колегіальна; 5. За виконанням функцій: інформація, яка описує об'єкти, які заслуговують оперативної уваги; інформація, яка встановлює завдання, мету, пріоритетні напрями покращення роботи оперативних підрозділів НПУ під час протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю; інформація, яка забезпечує управління організацією протидії оперативними підрозділами НПУ кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю, та покращення їх нормативно-правової бази; 6. За формою існування: ідеальна (у свідомості людини); матеріальна (обладнання, документ; магнітний носій; устаткування; річ; тощо); 7. За способом та стадією отримання: початкова інформація про об'єкти оперативної уваги; інформація, яка отримана під час перевірки початкових відомостей; взявши до уваги ці види інформації – підсумки аналітичних висновків; 8. За періодом часу появи і опрацювання: оперативна; поточна; про наступні або минулі події; 9. За об'ємом фіксації: частково зафіксована; повністю зафіксована; 10. За спроможністю використання: одноразового використання; багаторазового використання; 11. За видом зв'язків у системі

оперативно-розшукової діяльності із зовнішнім оточенням: пряма; зворотна; 12. Залежно від природи забезпечення управлінського процесу: оперативнотактична інформація, що допомагає діяльності працівників оперативних підрозділів НПУ; управлінська інформація, що забезпечує роботу керівників оперативних підрозділів; 13. За способом укомплектованості: комплектна; некомплектна; 14. Залежно від того, для чого призначена: тактична; доказова; стратегічна; орієнтуюча;

Висновки. Під час оперативно-розшукової протидії кримінальним правопорушенням у сфері незаконного обігу зброї, що вчиняється організованою злочинністю, до оперативних підрозділів НПУ надходить різноманітна оперативна інформація, яка може стосуватися: певних фактів незаконного обігу вогнепальної зброї, що вчиняється організованою злочинністю; місць незаконного носіння, придбання, передачі вогнепальної зброї, що вчиняється організованою злочинністю; способів виготовлення, зберігання, переховування, пересилання, перевезення, збуту вогнепальної зброї, що вчиняється організованою злочинністю; окремих осіб та груп, причетних до цих фактів та їх кримінальних зв'язків; схем використання коштів, здобутих від незаконного обігу вогнепальної зброї, що вчиняється організованою злочинністю тощо.

За допомогою інформації можна досягти максимальної точності, визначеності під час прийняття рішень, здійснювати підготовку необхідних документів, узагальнювати досвід діяльності державних органів, організацій та установ.

Список літератури:

1. Ноздрін Д.О. До питання організації взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у протидії злочинам у сфері незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Одеса : НУ «Одеська юридична академія», 2012. С. 429–431.
2. Овчинский С.С. Оперативно-розыскная информация. Москва : ИНФРА-М, 2000. 122 с.
3. Назаров Н.А. Понятие информации и ее использование в деятельности ОВД. *Труды Киевской ВШ МВД СССР*. Киев, 1984. С. 42–58.
4. Закон України «Про інформацію»: від 02. 10. 1992 р. № 2657-ХІІ із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 09. 07. 2013 р. № 2938-17. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
5. Регульський В.Л. Інформаційне забезпечення ОРД ОВС в сучасних умовах (Проблеми, пошуки, шляхи). *Вісник ЛІВС*. Львів. 1997. № 6. С. 12–13.
6. Полежаев А.П. Технические средства и системы управления в ОВД : учеб. пособие. Ч. 2. Москва : Акад. МВД СССР, 1986. С. 13.
7. Вилков А.А. Роль оперативно-розыскной информации в информационном обеспечении деятельности ОВД. *Совершенствование правоохранительной деятельности ОВД в свете решений XXVII съезда КПСС*. Москва, 1987. С. 154.
8. Кондратьев Я.Ю. Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. С. 17.

9. Журавльов В.Ю. Інформаційне забезпечення оперативно-розшукової діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 21.07.04 «Оперативно-розшукова діяльність» ; Нац. унів. внутр. справ України. Харків, 2002. 16 с.
10. Колпаков В.К. Информационный механизм оперативно-розыскной деятельности. *Актуальные вопросы получения, оценки и использования информации в оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел : межвуз. сб. науч. тр.* Киев, 1986. С. 13–16.
11. Застосування технічних засобів для отримання доказової інформації : монографія. Київ : НАВСУ, 2003. 160 с.
12. Лукашов В.А. О сущности и значении оперативно-розыскной информации. *Информационные сообщения лаборатории проблем оперативно-розыскной работы.* 1970. № 3. С. 18–21.
13. Никифорчук Д.Й. Аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності : навч.-практ. Київ : НАВС, 2012. 152 с.
14. Яковец Е.Н. Основы информационно-аналитического обеспечения оперативно-розыскной деятельности : учебное пособие. Москва : Щит-М, 2009. С. 266.
15. Ноздрін Д.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення протидії органів внутрішніх справ злочинам у сфері незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів : теоретичний аспект. *Людина, суспільство, держава : публічно-правовий аспект: Матеріали науково-практичної конференції.* Миколаївський навчальний комплекс Національного університету «Одеська юридична академія», 2012. С. 182–183.
16. Оперативно-розшукова інформація: проблеми реалізації : монографія / за заг. ред. А.М. Подоляки, П.В. Коляди. Суми : Мрія-1, 2003. 226 с.
17. Душейко Г.О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації на стадії порушення кримінальної справи : дис. ... канд. юрид. наук : 21. 07. 04. Харків, 2001. 268 с.
18. Вишня Б.Я. Інформаційно-пошукові системи в діяльності органів внутрішніх справ : навч. посіб. Дніпропетровськ : ЮА МВС України, 2003. 188 с.

Tomkov O.M. INFORMATION AS THE MAIN CRITERION OF INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT IN RESISTANCE TO CRIMINAL OFFENSES IN THE FIELD OF ILLICIT TRAFFICKING OF WEAPONS COMMITTED BY ORGANIZED CRIME

The article is devoted to the coverage of the concept and essence of information as the main criterion of information and analytical support in resistance to criminal offenses in the field of illicit trafficking of weapons committed by organized crime. The definition of the concepts 'information', information support, information-analytical support is suggested. The approaches to the detection of operational and investigative information against illicit trafficking in weapons committed by organized crime are learnt. Having analyzed the literature and reviewed the materials of the investigation of criminal offenses in the field of illicit trafficking of weapons, committed by organized crime, it can be argued that in order to struggle these criminal offenses effectively, the information must meet a number of requirements, which are named and analyzed in the study. It is noted that with the help of information and analytical support the effectiveness of combating crime is increasing; the level of operational awareness of employees of operational units that carry out prevention and detection of criminal offenses is growing; the interaction between divisions of NPU is being established; the preventive measures with people registered within the NPU is being improved, etc. It is proved that the peculiarity of the creation, accumulation and use of records foresees the presence in their archives of specific information that has data of the objects that allow them to be identified; that allow to establish involvement in criminal activities in the past. The division of operational and investigative information is performed, which is in the structure of information and analytical support of operational units, according to the indicators of novelty and cyclical arrival.

The practical work of operational units of the National Police of Ukraine was analyzed, the scientific literature was investigated. Based on such examinations the classification of information obtained during the counteraction of operational units of the National Police of Ukraine to criminal offenses in the field of arms trafficking in organized crime is suggested.

Key words: *weapons, information-analytical support, information, criminal offense, organized crime, counteraction.*